

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 701/2024-8

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED]

[REDACTED], proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 35T/5/2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Ústavnému súdu bola 22. septembra 2023 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, doplnená ďalším podaním sťažovateľa z 24. októbra 2023 na podklade výzvy ústavného súdu z 27. septembra 2023 pre namietané porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 35T/5/2023.

2. Z obsahu sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti a predovšetkým z jej príloh a doplnenia po výzve ústavného súdu z 27. septembra 2023 vyplýva, že sťažovateľ je v konaní okresného súdu sp. zn. 35T/5/2023 trestne stíhaný pre prečin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. d) Trestného zákona. Sťažovateľ podal okresnému súdu 29. augusta 2023 návrh na odňatie veci okresnému súdu podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku z dôvodu nedôvery voči sudcom okresného súdu a ich zaujatosti. Okresný súd na hlavnom pojednávaní 12. septembra 2023 rozhodol o aj podanom návrhu sťažovateľa na odňatie veci okresnému súdu z 29. augusta 2023 tak, že o ňom nekonal/nerozhodoval, pretože ho neposúdil ako relevantný návrh na odňatie veci konajúcemu súdu a prikázanie inému súdu na konanie a rozhodnutie veci z dôvodu, že obsahoval len výhrady týkajúce sa predošlej rozhodovacej činnosti okresného súdu proti sťažovateľovi bez

uvedenia žiadnych konkrétnych (nielen relevantných) skutočností opodstatňujúcich podaný návrh. Okresný súd v zmysle judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Ndt/3/2021 a zjednocujúceho stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 37/2021 sťažovateľom podaný návrh zaregistroval, ale o ňom z uvedených dôvodov nekonal/nerozhodoval. Inými slovami, okresný súd konštatoval v zápisnici o hlavnom pojednávaní, že „obžalovaný vzniesol generálnu námietku zaujatosti avšak žiadnym relevantným spôsobom predmetnú námietku nešpecifikoval a nekonkretizoval“. Okresný súd na hlavnom pojednávaní 12. septembra 2023 aj vo veci samej rozhodol rozsudkom tak, že sťažovateľa uznal vinným z prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. d) Trestného zákona, za čo mu uložil trest odňatia slobody vo výmere 10 mesiacov so zaradením do ústavu so stredným stupňom stráženia a zároveň sťažovateľovi uložil trest zákazu činnosti vedenia motorových vozidiel každého druhu v trvaní 5 rokov.

3. Sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti v znení jej doplnenia a príloh nesúhlasí s postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 35T/5/2023, považuje ho za zaujatý a podaním ústavnej sťažnosti sa domáha, aby bola jeho trestná vec vrátená do vyšetrovania, ale do iného kraja a následne aby o nej rozhodoval iný okresný súd v inom kraji, čím bude nielen zabezpečená objektivita rozhodovania voči jeho osobe, ale dôjde aj k zastaveniu účelovo vedeného trestného stíhania proti jeho osobe z dôvodu jeho nevinu. Z dôvodu nemajetnosti sťažovateľ požiadal o ustanovenie právneho zástupcu na konania pred ústavným súdom.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

4. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 35T/5/2023, ktorý nekonal o jeho návrhu na odňatie a prikázanie veci podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku.

5. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

7. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

8. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

II.1. K prípustnosti podanej ústavnej sťažnosti:

9. Podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením

ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

12. Právomoc ústavného súdu je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Teda právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Ústavná sťažnosť nemá byť podávaná z dôvodu „procesnej opatrnosti či nedotknuteľnosti“ fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ale až vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže reálne domôcť ochrany svojich práv u ostatných orgánov verejnej moci. Postavenie ústavného súdu tak možno obrazne prirovnať k „záchrannej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hroziacej ujmy, teda zabránenie porušeniu ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci.

14. Subsidiarita ústavnej sťažnosti má pritom dimenziu formálnu i materiálnu. Formálna dimenzia znamená, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti musí „formálne“ podať všetky prostriedky na ochranu práv, ktorými disponuje, a materiálnou subsidiaritou je myslené to, že tieto prostriedky odôvodní spôsobom, ktorý všeobecnému súdu umožní ústavnoprávny prieskum. Pokiaľ právny predpis ustanoví, že v určitej procesnej situácii je príslušný na rozhodovanie o právach a slobodách jednotlivca konkrétny orgán verejnej moci, bolo by zásahom do jeho právomoci a porušením princípu delby moci (čl. 2 ods. 2 ústavy), pokiaľ by iný orgán o týchto právach rozhodoval bez

toho, aby bola daná možnosť príslušnému orgánu na realizáciu jeho právomoci. Obidve tieto hľadiská preto treba reflektovať pri interpretácii a aplikácii jednotlivých inštitútov zákona o ústavnom súde, v danom prípade pre posúdenie prípustnosti ústavnej sťažnosti a príslušnosti ústavného súdu na jej prijatie na ďalšie konanie.

II.2. Posúdenie vecí:

15. V súvislosti s uplatňovaním princípu subsidiarity ústavný súd pri posudzovaní namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy v prebiehajúcom trestnom konaní vo svojej judikatúre vychádza z právneho názoru, že trestné konanie od svojho začiatku až po jeho koniec je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Ústavný súd teda zastáva názor, že nie je iba jeho povinnosťou ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti zabezpečovať v rámci svojej rozhodovacej právomoci ochranu základných práv a slobôd vrátane rešpektovania záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Túto povinnosť majú napr. všeobecné sudy ako primárni ochrancovia ústavnosti (III. ÚS 79/02), prípadne iné orgány verejnej moci na to určené.

16. Ústavný súd teda v obdobných prípadoch opakovane zdôraznil, že ústavné súdnictvo a právomoc ústavného súdu sú vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, v ktorých protiústavnosť nemožno napraviť iným spôsobom, teda predovšetkým procesnými prostriedkami vyplývajúcimi z príslušných právnych noriem. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (III. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, III. ÚS 75/05, IV. ÚS 76/05, I. ÚS 314/09, IV. ÚS 407/2024). V zmysle uvedeného v konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania sťažnosti stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010).

17. Z princípu subsidiarity teda vyplýva, že ústavnú sťažnosť možno zásadne prerokovať a rozhodnúť o nej až potom, keď napadnuté konanie bolo právoplatne skončené. Je to tak z toho dôvodu, že sťažnosť musí v zásade smerovať proti poslednému rozhodnutiu o opravnom prostriedku, ktorý mal sťažovateľ k dispozícii, a nemôže ho opomenúť. V zmysle rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva sa úloha súdu sústreďuje na zistenie, či konanie ako celok vrátane dokazovania malo spravodlivý charakter (Van Mechelen a iní proti Holandsku z 23. 4. 1997, § 49, § 50; A. M. proti Taliansku zo 14. 12. 1999, § 23, § 24). Sťažovateľ podal návrh na delegáciu veci z dôvodu vyslovenej zaujatosti všetkých sudcov okresného súdu, z dôvodu, že je/má byť účelovo trestne stíhaný, a (ii) z dôvodu predošlej rozhodovacej činnosti okresného súdu proti jeho osobe. Okresný súd s odvolaním sa aj na rozhodovaciu prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (bod 2) o ním podanom návrhu nekonal a svojím rozsudkom sp. zn. 35T/5/2023 z 12. septembra 2023 sťažovateľa uznal vinným z prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. d) Trestného zákona.

18. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa o nevyhovení jeho návrhu na delegáciu veci (ktoré vo svojich dôsledkoch pre sťažovateľa znamená pokračovanie konania s pôvodným samosudcom okresného súdu) ústavný súd uvádza, že táto námietka sťažovateľa je v konečnom dôsledku taká

procesná vada, ktorá je pokrytá námietkou v odvolacom konaní v kontexte § 320 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku a v konečnom dôsledku dovolacou námietkou podľa § 371 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku. Podľa § 321 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku odvolací súd zruší napadnutý rozsudok aj pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, že boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby. O podstatnú chybu konania ide aj vtedy, ak sa na konaní zúčastnil orgán, ktorý bol vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania v danej veci (§ 31 Trestného poriadku). Obžalovaný môže navyše napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu dovolaním, ak sa domnieva, že v jeho veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo príslušník, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania [(§ 317 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, § 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku v spojení s § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku) (III. ÚS 221/2009, I. ÚS 278/2009, I. ÚS 279/2009, IV. ÚS 234/2011, II. ÚS 165/2015, I. ÚS 91/2016, IV. ÚS 18/2021)].

19. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ bude mať v ďalších štádiách trestného konania k dispozícii právne prostriedky na účinnú obranu ním označených práv, o ktorých sú oprávnené, ale aj povinné rozhodnúť vecne príslušné všeobecné súdy. Inými slovami, sťažovateľ sa môže brániť proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 35T/5/2023 z 12. septembra 2023 z dôvodu uplatneného v podanej ústavnej sťažnosti (porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy) podaním odvolania podľa § 320 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku v spojení s § 321 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku a v prípade neúspechu podaním dovolania z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. a) alebo e) Trestného poriadku. Za týchto okolností by prijatie ústavnej sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie bolo v rozpore s princípom subsidiarity, na ktorom je založená právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, keď nevyužitie niektorej z možností ochrany označeného práva nemožno nahradzovať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú možnosť účinnej ochrany svojich práv (čl. 127 ods. 1 ústavy, § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmieta sťažovateľom podanú ústavnú sťažnosť z dôvodu jej neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

III.

Žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu

20. Podľa § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde k návrhu na začatie konania podanému navrhovateľom, ktorý musí byť v celom konaní zastúpený advokátom, musí byť pripojené plnomocenstvo na zastupovanie navrhovateľa advokátom. V plnomocenstve sa musí výslovne uviesť, že navrhovateľ udeľuje zvolenému advokátovi splnomocnenie na zastupovanie pred ústavným súdom.

21. Podľa § 37 zákona o ústavnom súde navrhovateľovi, ktorý požiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, ústavný súd môže ustanoviť právneho zástupcu, ak to odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

22. Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd uvádza, že takejto žiadosti vyhovie v prípade súčasného (kumulatívneho) splnenia podmienok vyplývajúcich

z ustanovenia § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde a jeho ustálenej doterajšej judikatúry v tejto oblasti, t. j. ak ustanovenie právneho zástupcu odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa (ak vzhľadom na svoje majetkové pomery nedisponuje dostatočnými zdrojmi na úhradu trov právneho zastúpenia) a ak zároveň nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

23. Z dôvodu odmietnutia sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti v celom jej rozsahu nie je splnená druhá podmienka pre postup ústavného súdu podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde a to, že v právnej veci sťažovateľa nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. V dôsledku tohto záveru ústavný súd ani nepristúpil k preverovaniu majetkových pomerov sťažovateľa a o ním uplatnenom nároku na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom nevyhovel. Tým je zároveň subsidiárne daný vo vzťahu k výroku 1 uznesenia aj dôvod na odmietnutie sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. b) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu